

Regulatorna agencija za energetiku

**PLAN RADA
ZA 2017. GODINU**

Podgorica, septembar 2016. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. AKTIVNOSTI AGENCIJE U 2017. GODINI	4
2.1. Ostvarivanje normativno-regulatorne uloge Agencije	4
2.2. Utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i tarifa i praćenje ostvarenja	6
2.3. Organizaciono, kadrovsko i institucionalno jačanje Agencije	7
2.4. Saradnja Agencije sa državnim organima, regulatornim tijelima iz okruženja i međunarodnim institucijama čiji je član ili sa kojima ima zajedničke pravce aktivnosti	8
2.5. Tekući poslovi i zadaci	9
2.5.1. Nadzor nad radom i poslovanjem energetske subjekata	10
2.5.2. Licenciranje subjekata, utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema i sertifikacija operatora prenosnog sistema	12
2.5.3. Nadzor i primjena minimalnih standarda kvaliteta snabdijevanja električnom energijom	13
2.5.4. Nadzor nad primjenom regulatornog računovodstva	14
2.5.5. Poslovi Agencije vezani za sektor gasa	15
2.5.6. Realizacija ovlašćenja Agencije u oblasti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije	15
2.5.7. Stvaranje daljih pretpostavki za razvoj tržišta električne energije	16
2.5.8. Snabdijevanje na tržištu električne energije	17
2.5.9. Rješavanje žalbi i prigovora kupaca na odluke energetske subjekata i rješavanje sporova između energetske subjekata ili između energetske subjekata i korisnika njihovih usluga putem arbitraže	18
2.5.10. Izrada godišnjih izvještaja i planova	19
2.5.11. Postupanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama sa kojima Agencija raspolaže	19
2.5.12. Analiza i sagledavanje potrebe izmjena postojećih internih opštih akata Agencije	20
3. REALIZACIJA PLANA RADA	20

Na osnovu člana 13 stav 1 tačka 14 i člana 20 stav 2 Statuta Regulatorne agencije za energetiku ("Službeni list Crne Gore", broj 15/16), a u vezi sa članom 32 stav 3 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti ("Službeni list Crne Gore", br. 20/14 i 56/14), Odbor Agencije na sjednici održanoj 23. septembra 2016. godine, utvrdio je

P L A N R A D A

REGULATORNE AGENCIJE ZA ENERGETIKU

ZA 2017. GODINU

1. UVOD

Pravni osnov za utvrđivanje Plana rada Regulatorne agencije za energetiku za 2017. godinu je član 32, st. 3 i 4 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti ("Službeni list Crne Gore", br. 20/14 i 56/14), gdje je propisano da nadležni organ nezavisnog regulatornog tijela utvrđuje predlog finansijskog plana sa planom rada za narednu godinu i određuje predstavnika nezavisnog regulatornog tijela koji će učestvovati u skupštinskoj proceduri, kao i da predlog finansijskog plana i akt o određivanju predstavnika nadležni organ nezavisnog regulatornog tijela dostavlja Ministarstvu finansija do 30. septembra tekuće godine. U skladu sa članom 13 stav 1 tačka 14 i članom 20 stav 2 Statuta Regulatorne agencije za energetiku ("Službeni list Crne Gore", broj 15/16), Odbor Agencije utvrđuje predlog finansijskog plana za narednu godinu i usvaja plan rada za narednu kalendarsku godinu, i isto dostavlja Skupštini Crne Gore na usvajanje u skladu sa zakonom.

Shodno navedenom, ovaj plan rada utvrđen je kao poseban dokument čiji je osnovni cilj projekcija tekućih i normativnih aktivnosti za narednu kalendarsku godinu. Na taj način obezbjeđuje se pregled poslova kojima će se ostvariti funkcija Regulatorne agencije za energetiku (u daljem tekstu: Agencija), koja je utvrđena Zakonom o energetici ("Službeni list Crne Gore", broj 15/16), (u daljem tekstu: Zakon), njihova osnovna sadržina i rokovi za izvršenje. Podnošenje Plana rada Skupštini Crne Gore, a nakon usvajanja i njegovo objavljivanje na internet stranici Agencije, predstavlja kvalitetan instrument za postizanje transparentnosti rada Agencije, kao i kontrole, kako za nadležne organe tako i za cjelokupnu javnost.

Shodno članu 27 Zakona, poslove u oblasti energetike obavlja Agencija kao samostalna, neprofitna organizacija, pravno i funkcionalno nezavisna od državnih organa i energetske subjekata. U vršenju ovih javnih ovlašćenja Agencija je dužna da postupa nepristrasno i transparentno, djeluje nezavisno od bilo kakvog tržišnog interesa, ne smije primati ili tražiti uputstva od državnih ili drugih organa i organizacija ili drugih lica u vršenju poslova utvrđenih ovim zakonom. Ovo ograničenje se ne odnose na saradnju sa drugim nadležnim državnim organima ili uvažavanje opštih političkih smjernica koje utvrđuje Vlada Crne Gore, a koje se ne odnose na ovlašćenja i obaveze Agencije u vršenju poslova utvrđenih ovim zakonom.

Vrste i obim poslova Agencije u 2017. godini su planirani shodno nadležnostima Agencije koje su utvrđene Zakonom koji je stupio na snagu 28. januara 2016. godine, a koje su u odnosu na prethodni Zakon o energetici ("Službeni list CG", br. 28/10, 40/11, 42/11, 6/13 i 10/15), značajno proširene.

Ovo se posebno odnosi na usklađivanje postojećih i donošenje novih podzakonskih akata, odobravanje ili davanje saglasnosti na akta energetske subjekata, te praćenje njihove implementacije, a vezano za oblasti električne energije, nafte i prirodnog gasa.

Obaveze Agencije su sadržane i u posebnim zakonima kojima se transponuju regulative Trećeg energetske paketa, a odnose se na korišćenje prekograničnih kapaciteta prenosa električne energije i gasa, kao i regulaciju javnog vodosnabdijevanja i upravljanja komunalnim otpadnim vodama.

U cilju realizacije ovog plana, posebno za nove oblasti, procijenjeno je da je potrebno izvršiti organizaciono, kadrovsko i institucionalno jačanje Agencije, i nastaviti sa širim stručnim usavršavanjem zaposlenih, uz kontinuirano učešće i saradnju Agencije sa institucijama na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Shodno naprijed navedenom, ovaj plan opisuje aktivnosti Agencije u 2017. godini, koje su usmjerene na sledeće: normativno-regulatornu ulogu Agencije na izradi podzakonskih akata iz nadležnosti Agencije propisanih novim Zakonom u kojem je implementiran Treći energetske paket propisa Evropske unije u oblasti energetike; odobravanje i davanje saglasnosti na akta koja u skladu sa Zakonom izrađuju energetske subjekti; utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i tarifa i praćenje ostvarenja; organizaciono, kadrovsko i institucionalno jačanje Agencije i saradnju Agencije sa državnim organima, regulatornim tijelima iz okruženja i međunarodnim institucijama čiji je član.

Tekući poslovi obuhvataju: nadzor nad radom i poslovanjem energetske subjekata; licenciranje subjekata i kontrola poštovanja uslova iz licenci; nadzor i primjena minimalnih standarda kvaliteta snabdijevanja električnom energijom; nadzor nad primjenom regulatornog računovodstva; regulacija sektora gasa; realizacija ovlašćenja Agencije u oblasti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije; stvaranje daljih pretpostavki za zaživljavanje tržišta električne energije; snabdijevanje na tržištu električne energije; rješavanje žalbi i prigovora kupaca na odluke energetske subjekata i rješavanje sporova između energetske subjekata ili između energetske subjekata i korisnika njihovih usluga putem arbitraže; izrada godišnjih izvještaja i planova koje razmatra i usvaja Skupština Crne Gore; postupanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama o djelatnostima iz energetske sektora sa kojima Agencija raspolaže; analiza i sagledavanje potrebe izmjena postojećih internih opštih akata Agencije; obavljanje poslova javnih nabavki.

2. AKTIVNOSTI AGENCIJE U 2017. GODINI

Ovim dokumentom planiran je rad Agencije na poslovima koji treba da se realizuju u 2017. godini, koji su sistematizovani na sljedeće oblasti:

- 1) Ostvarivanje normativno-regulatorne uloge Agencije;
- 2) Utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i tarifa i praćenje ostvarenja;
- 3) Organizaciono, kadrovsko i institucionalno jačanje Agencije;
- 4) Saradnja Agencije sa državnim organima, regulatornim tijelima iz okruženja i međunarodnim institucijama čiji je član;
- 5) Tekući poslovi i zadaci.

2.1. Ostvarivanje normativno-regulatorne uloge Agencije

Stupanjem na snagu novog Zakona, Agencija je otpočela rad na donošenju novih akata ili usklađivanju već postojećih akata.

Za najveći broj akata Zakon je opredijelio rok od šest mjeseci, dok je za manji broj utvrđen rok od 12 mjeseci.

Agencija je u periodu od stupanja na snagu Zakona do izrade ovog plana donijela značajan dio akata, čiji rok za donošenje je utvrđen na šest mjeseci od njegovog stupanja na snagu, a očekuje se da će u najskorije vrijeme ispuniti svoju obavezu u cjelini.

Naime, u vrijeme izrade ovog plana Agencija je u završnoj fazi izrade opštih uslova za snabdijevanje električnom energijom i metodologije za utvrđivanje cijena koje primjenjuju snabdjevači posljednjeg izbora i ranjivih kupaca.

Ovo podpoglavlje sadrži pregled opštih akata koje je Agencija dužna da donese u 2017. godini, kao i pregled akata koje je dužna da odobri u 2017. godini, u dijelu električne energije.

Agencija je u obavezi da donese ili utvrdi:

- 1) Metodologiju za utvrđivanje cijena za korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema, koje plaćaju korisnici direktnog voda kada je vod priključen na prenosni ili distributivni sistem,
- 2) Metodologiju za utvrđivanje cijena koje primjenjuje snabdjevač poslednjeg izbora i ranjivih kupaca,
- 3) Sadržaj izvještaja povlašćenog proizvođača o ostvarenju plana proizvodnje električne energije za prethodnu godinu,
- 4) Pravila za rješavanje sporova putem arbitraže,
- 5) Pravila za korekcije cijena na inicijativu energetskog subjekta, odnosno samoinicijativno,
- 6) Pravila za funkcionisanje snabdjevača poslednjeg izbora i ugroženih kupaca,
- 7) Pravila o uslovima za izdavanje odobrenja na osnovu kojih proizvođači i snabdjevači električne energije mogu snabdijevati krajnje kupce preko direktnog voda,

- 8) Pravila čuvanja povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija koje koriste operatori sistema,
- 9) Pravila o minimumu kvaliteta isporuke i snabdijevanja električnom energijom.

Agencija treba da odobri:

- 1) Metodologiju za utvrđivanje naknada za priključenje na prenosne i distributivne sisteme električne energije,
- 2) Metodologiju za obračunavanje i naplatu neovlašćeno preuzete električne energije,
- 3) Tržišna pravila za tržište električne energije,
- 4) Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije,
- 5) Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije,
- 6) Pravila za mjerenje u distributivnim sistemima električne energije,
- 7) Pravila za primjenu transparentnih postupaka upravljanja i dodjeljivanja kapaciteta za prenos električne energije zasnovanih na tržišnim principima,
- 8) Pravila za dodjeljivanje prekograničnih kapaciteta za prenos električne energije u skladu sa usaglašenim pravilima na nivou regiona,
- 9) Pravila za utvrđivanje i sprječavanje neovlašćenog korišćenja električne energije od strane operatora distributivnog sistema,
- 10) Pravila za rad balansnog tržišta električne energije,
- 11) Plan zamjene i izmještanja brojila električne energije,
- 12) Program mjera za primjenu nediskriminatornih uslova za pristup distributivnim sistemima električne energije,
- 13) Izuzeće od primjene propisanih uslova, rokova i cijena za korišćenje nove infrastrukture za električnu energiju.

Od navedenih akata energetske subjekti su u skladu sa zakonskim rokovima dostavili sljedeća akta na odobravanje, i to:

- 1) Metodologiju za utvrđivanje naknada za priključenje na prenosne i distributivne sisteme električne energije,
- 2) Metodologiju za obračunavanje i naplatu neovlašćeno preuzete električne energije,
- 3) Tržišna pravila za tržište električne energije,
- 4) Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije,
- 5) Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije,
- 6) Pravila za mjerenje u distributivnim sistemima električne energije,
- 7) Pravila za utvrđivanje i sprječavanje neovlašćenog korišćenja električne energije od strane operatora distributivnog sistema.

Zakonska obaveza energetskih subjekata da utvrde pojedina podzakonska akta, i ista dostave Agenciji na odobravanje, za Agenciju predstavlja takođe normativnu aktivnost, koja zahtijeva pažljivu analizu dostavljenih akata, njihovu sveobuhvatnost i usklađenost sa Zakonom. Odgovornost Agencije kao organa koji odobrava ova podzakonska akta je velika pa se rok njihovog odobravanja ne može precizirati, jer to zavisi od kvaliteta dostavljenog akata.

Dostavljanje ostalih akata Agencija očekuje u četvrtom kvartalu 2016. godine.

Ukoliko pojedina akta ne budu dostavljena ili ne budu odobrena od strane Agencije do kraja 2016. godine, ta aktivnost će se prenijeti u 2017. godinu.

Agencija treba da dâ saglasnost na sljedeća akta:

- 1) Desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema električne energije,
- 2) Trogodišnji investicioni plan prenosnog sistema električne energije,
- 3) Desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema električne energije,
- 4) Trogodišnji investicioni plan distributivnog sistema električne energije.

Rok za dostavljanje navednih planova je 1. jul godine koja prethodi prvoj godini perioda na koji se plan odnosi. Što znači da se dostavljanje ovih akata na davanje saglasnosti od strane Agencije očekuje u julu 2017. godine. Navedena akta operatori sistema moraju uskladiti sa trogodišnjim programom otkupa infrastrukture, koji je energetski subjekat dostavio Agenciji na odobravanje, a koji će se razmatrati u četvrtom kvartalu.

Zakonom o komunalnim djelatnostima ("Službeni list CG", broj 55/16), koji je stupio na snagu 25.08.2016. godine, a čija primjena počinje 17.02.2018. godine, Agenciji je data u nadležnost regulacija komunalnih djelatnosti, i to: javno vodosnabdijevanje i upravljanje komunalnim otpadnim vodama.

U skladu sa navedenim zakonom Agencija je dužna da u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Zakona donese sljedeća podzakonska akta, i to:

- 1) minimum kvaliteta i obima poslovanja za obavljanje komunalne djelatnosti,
- 2) tehničke uslove za komunalnu infrastrukturu, opremu i sredstva koja se koriste za obavljanje komunalne djelatnosti,
- 3) metodologiju za određivanje cijene komunalne usluge,
- 4) akta kojima će se regulisati bliži način utvrđivanja cijena, izdavanja licenci, određivanja indikatora, metodologiju obrade i način dostavljanja podataka i ostala pitanja koja se odnose na regulisane komunalne djelatnosti.

2.2. Utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i tarifa i praćenje ostvarenja

U skladu sa ovlaštenjima iz Zakona, Agencija je u junu 2016.godine donijela metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda za mrežne djelatnosti (prenos i distribucija), za operatora tržišta i za pomoćne usluge i usluge balansiranja. Obaveza Agencije je i da utvrdi metodologiju o načinu utvrđivanja cijena za snabdjevača posljednjeg izbora i ranjivih kupaca.

Agencija je u obavezi da donese i pravila za korekcije cijena, kojima se utvrđuju elementi za korekciju regulatorno dozvoljenog prihoda energetskih subjekata, cijena i tarifa, tokom perioda važenja ili za naredni regulatorni period.

Na osnovu studija koje su uradile nadležne stručne institucije u oblasti energetike, koje je potrebno ažurirati u predviđenim vremenskim rokovima, Agencija će analizirati razloge koji su uslovili visinu utvrđivanja gubitaka i predložene mjere za smanjenje stope gubitaka, kao i realizaciju planiranih mjera iz studija gubitaka, koje su preduzete od strane operatora prenosnog i distributivnog sistema u cilju postizanja nižih gubitaka. Agenciji je takođe ostavljena mogućnost da po potrebi naloži revizije ažuriranih studija, kao i izradu novih, ako u razvoju energetskog sistema dođe do promjena u broju i strukturi elemenata sistema koji bitno utiču na visinu stope gubitaka.

U narednom periodu Agencija će kroz redovne kontrole pratiti realizaciju investicionih planova, kao i ostvarenje energetske i ekonomske veličine, na osnovu kojih je utvrđen regulatorno dozvoljeni prihod, cijene i naknade i u slučaju ispunjenja uslova propisanih Zakonom vršiti korekcije pojedinih veličina tokom ili na kraju regulatorne godine.

Zakonom je propisano da se planiranje razvoja prenosnog i distributivnog sistema zasniva na desetogodišnjim planovima razvoja koje subjekti ažuriraju na godišnjoj osnovi (za operatora prenosnog sistema) i na petogodišnjoj osnovi (za operatora distributivnog sistema). Trogodišnji investicioni planovi su sastavni dio planova razvoja i subjekti ih ažuriraju na jednogodišnjoj osnovi. Agencija je u skladu sa odredbama Zakona utvrdila odgovarajuća pravila kojima se reguliše postupak odobravanja i kontrole realizacije planova.

Operator sistema dužan je da utvrđuje trogodišnje programe otkupa infrastrukture koju koristi više korisnika sistema, a koja je u vlasništvu drugog lica, po vrstama sredstava i lokacijama, uvažavajući redosljed priključenja na sistem, i infrastrukturu uključi u razvojni, odnosno investicioni plan.

2.3. Organizaciono, kadrovsko i institucionalno jačanje Agencije

Agencijom upravlja Odbor, koji po Zakonu čine predsjednik i dva člana, dok je organ rukovođenja Agencijom izvršni direktor. Agencija ima i zamjenika izvršnog direktora. Navedeni organi Agencije svoje funkcije vrše profesionalno u mandatima koji su utvrđeni Zakonom.

Unutrašnja organizacija Agencije je utvrđena formiranjem stručnih službi (za pravne poslove regulacije, energetske-tehničke poslove regulacije i ekonomske poslove regulacije) i službe za opšte poslove. Izvan ovih službi obavljaju se poslovi savjetnika Odbora i sekretara Odbora Agencije.

Ukupan broj zaposlenih u Agenciji u 2016. godini je bio 31, odnosno nakon što su dva lica ostvarila pravo na penziju, to je broj zaposlenih 29. Od ovog broja petoro je zaposleno na mandatni period u skladu sa Zakonom, 21 lice je zaposleno na neodređeno vrijeme, dok je troje zaposleno na određeno vrijeme.

Ovako uspostavljena organizacija i broj zaposlenih u odnosu na sve promjene i novine koje je donio Zakon, ali i drugi zakoni kojima se proširuju nadležnosti i usložnjavaju poslovi Agencije, ne omogućava optimalno operativno funkcionisanje Agencije. Iz navedenog proizilazi potreba Agencije za upošljavanjem novih radnika i izmjenu organizacione strukture u Agenciji u odnosu na onu koja je utvrđena postojećim aktom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta. Međutim, i pored ovog biće neophodno vršiti dodatna opterećenja i preraspodjele prema postojećim zaposlenim, uz maksimalne napore da se ne naruši efikasnost i kvalitet rada Agencije.

Dakle plan je da se u 2017. godini, pored upotpunjavanja dva sistematizovana radna mjesta, uposli troje lica sa visokom stručnom spremom, odgovarajuće struke, s ciljem formiranja stručne službe za sektor gasa, kao posebne organizacione jedinice, koja će ostvarivati Zakonom predviđene poslove u ovoj oblasti, prevashodno stvaranje normativne infrastrukture za regulisanje djelatnosti u oblasti gasa, a zatim i sprovođenje istih i vršenje nadzora nad radom energetske subjekata u ovoj oblasti.

U cilju kvalitetnog obavljanja poslova Agencije, a posebno u oblasti regulacije gasa, Agencija će nastaviti sa stručnim usavršavanjem zaposlenih, kroz učešće u radnim grupama, seminarima, radionicama i drugim organizovanim oblicima obuke koje se budu sprovodile unutar Agencije angažovanjem konsultanata i sprovođenjem trening projekata, ili od strane drugih domaćih i stranih institucija i organizacija.

Pored usavršavanja zaposlenih u specifičnim oblastima bitno je da Agencija nastavi i sa praćenjem trendova u oblasti energetike na međunarodnom nivou.

2.4. Saradnja Agencije sa državnim organima, regulatornim tijelima iz okruženja i međunarodnim institucijama čiji je član ili sa kojima ima zajedničke pravce aktivnosti

Djelokrug nadležnosti i specifičnost rada upućuje na aktivnu saradnju Agencije sa državnim organima u Crnoj Gori, regulatorima iz okruženja, kao i međunarodnim organizacijama iz oblasti energetike.

Saradnja u okviru Crne Gore

Saradnja sa Ministarstvom ekonomije, u čiju nadležnost spada energetika, je prioritet na nivou domaće saradnje i u narednom periodu. Posebna pažnja će se posvetiti sprovođenju vršenja zajedničkih poslova koja se odnose na ispunjavanje obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Crne Gore Evropskoj Uniji, Sporazuma između Evropske zajednice i republike Crne Gore o formiranju Energetske zajednice, u učešću u radu Stalnog unaprijeđenog dijaloga i ostalim oblicima rada u procesu pridruživanja Evropskoj Uniji i usklađivanju podzakonskih akata sa Zakonom.

Osim sa resornim ministarstvom, odvijat će se dalja saradnja sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma i Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija, kroz učestvovanje u radnim tijelima koja prate problematiku i doprinose rješavanju pitanja iz djelokruga rada ovih ministarstava i Agencije.

Agencija, u okviru svojih redovnih aktivnosti nadzora nad radom licenciranih energetskih subjekata, nastavlja i u 2017. godini saradnju sa Upravom za inspekcijske poslove i područnim organima za prekršaje u slučajevima otkrivanja nepravilnosti rada subjekata i podnošenje prekršajnih prijava.

Kooperacija sa Agencijom za zaštitu konkurencije se takođe nastavlja, kako bi se putem razmjene informacija i kontrole djelovanja subjekata na tržištu, u granicama svojih nadležnosti, radilo na suzbijanju zloupotreba na tržištu.

Veoma važna oblast djelovanja Agencije podrazumijeva zaštitu potrošača i u tom smislu će se posvetiti pažnja nastavku saradivanja sa udruženjima za zaštitu potrošača kako s aspekta razmatranja određenih pitanja koja se tiču prava i zaštite potrošača tako i uključivanjem udruženja u izradu podzakonskih akata, pozivanjem na učešće u javnim raspravama, naročito u periodu donošenja sekundarne legislative usklađene sa Zakonom.

Međunarodna saradnja

Aktivna saradnja Agencije sa međunarodnim organizacijama, energetske regulatorima država u regionu i regulatorima država Evropske unije radi praćenje dešavanja u oblasti energetike, razmjena iskustava i edukovanje kadra, nastaviti će se i u narednom periodu.

Međunarodne obaveze podrazumijevaju kontinuiran rad i učešće predstavnika Agencije u radnim grupama međunarodnih organizacija i institucija: Energetske zajednice, Mediteranskog udruženja regulatora za električnu energiju i gas (MEDREG), Savjeta Evropskih energetske regulatora (CEER), Agencije za kooperaciju energetske regulatora (ACER) i Asocijacije akreditacionih tijela (AIB), čiji je Agencija član ili posmatrač, a posvetit će se pažnja učlanjivanju i u druge međunarodne organizacije, za koje se procijeni da mogu doprinijeti boljoj međunarodnoj saradnji među regulatorima u Evropi i regionu, kao i efikasnijem rješavanju zajedničkih problema.

Obaveze preuzete ratifikacijom Sporazuma između Evropske zajednice i Republike Crne Gore o formiranju Energetske zajednice podrazumijevaju nastavak dosadašnjeg intenzivnog učešća u radu Energetske zajednice. Posvećenost praćenju i realizaciji obaveza koje proizilaze iz članstva u ovoj zajednici nastavlja se kroz predsjedavanje člana Odbora Agencije u Regulatornom odboru Energetske zajednice. Osim toga, aktivno će se nastaviti sa radom u radnim grupama ove zajednice - Radnoj grupi za električnu energiju, Radnoj grupi za gas i Radnoj grupi za potrošače i maloprodajna tržišta.

U budućem periodu Agencija će nastaviti saradnju sa Mediteranskim udruženjem regulatora za električnu energiju i gas, kroz učešće u tijelima i radnim grupama ove asocijacije.

Put ka ulasku u Evropsku uniju obavezuje Agenciju da se posebna pažnja posveti nastojanju uključivanja u rad Agencije za kooperaciju energetske regulatora, i intenzivnijem praćenju regulative koja je već na snazi kod EU regulatora. Ovo podrazumijeva neophodnost još aktivnijeg sudjelovanja u radu tijela i radnih grupa Evropskih energetske regulatora.

Agencija će, takođe, nastaviti da se postepeno uključuje u rad Asocijacije akreditacionih tijela, kako bi bila spremna za obavljanje zakonskih nadležnosti koji se odnose na izdavanje garancija porijekla. Nakon realizovanja elektronskog povezivanja sa sistemom ove organizacije, omogućit će se izdavanje garancija porijekla proizvedene električne energije koje će biti prihvaćene u evropskim zemljama.

2.5. Tekući poslovi i zadaci

Osim naprijed izdvojenih aktivnosti, kontinuirano će se obavljati i drugi tekući poslovi i zadaci, među kojima posebno treba izdvojiti sledeće:

- 1) Nadzor nad radom i poslovanjem energetske subjekata;
- 2) Licenciranje subjekata i kontrola poštovanja uslova iz licenci;
- 3) Utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema i sertifikacija;
- 4) Nadzor i primjena minimalnih standarda kvaliteta snabdijevanja električnom energijom;

- 5) Implementacija regulatornog računovodstva;
- 6) Regulacija sektora gasa;
- 7) Realizacija ovlaštenja Agencije u oblasti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije;
- 8) Stvaranje daljih pretpostavki za zaživljavanje tržišta električne energije;
- 9) Priprema tarifnih kupaca za snabdijevanje na tržištu električne energije;
- 10) Rješavanje žalbi i prigovora kupaca na odluke energetske subjekata i rješavanje sporova između energetske subjekata ili između energetske subjekata i korisnika njihovih usluga putem arbitraže;
- 11) Izrada godišnjih izvještaja i planova koje razmatra i usvaja Skupština Crne Gore;
- 12) Postupanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama sa kojima Agencija raspolaže;
- 13) Analiza i sagledavanje potrebe izmjena postojećih internih opštih akata Agencije;
- 14) Obavljanje poslova javnih nabavki.

2.5.1. Nadzor nad radom i poslovanjem energetske subjekata

Agencija prati i analizira rad i poslovanje energetske subjekata u odnosu na:

- ispunjavanje uslova utvrđenih licencom;
- stvarne troškove i prihode subjekata koji obavljaju djelatnost za koju Agencija utvrđuje ili odobrava metodologije, cijene ili naknade;
- kvalitet snabdijevanja električnom energijom, koji obuhvata kvalitet usluga i neprekidnost napajanja;
- primjenu tržišnih pravila i djelovanje subjekata na tržištu, praćenje stepena i efektivnosti otvaranja tržišta i konkurencije na maloprodajnom i veleprodajnom nivou, uključujući berze električne energije, cijene za kupce iz kategorije domaćinstva, uključujući sisteme pretplate, stope promjene snabdjevača, stope isključenja, pružanje dodatnih usluga održavanja po odobrenim cijenama, žalbe kupaca iz kategorije domaćinstva, kao i drugo narušavanje ili ograničavanje konkurencije, uključujući pružanje odgovarajućih informacija i upućivanje određenih predmeta organima nadležnim za konkurenciju;
- uslove pristupa prenosnim i distributivnim sistemima električne energije i pomoćnim uslugama;
- pojavu restriktivnih ugovornih praksi, uključujući sprječavanje kupaca, osim kupaca priključenih na 0,4 kV naponski nivo, da ugovaraju istovremeno sa više snabdjevača ili ograniče njihov izbor i informisanje organa nadležnog za zaštitu konkurencije o takvim praksama;
- potrošnju energije i obezbjeđivanje dostupnosti informacija o potrošnji kupcima;
- izvršavanje podsticajnih mjera u oblasti obnovljivih izvora energije, uključujući uslove i cijene za priključenje novih proizvođača na prenosne i distributivne sisteme;
- primjenu propisa o prekograničnoj razmjeni energije, kao i rad i poslovanje energetske subjekata koji vrše aukcijsku dodjelu prekograničnih kapaciteta ili organizuju kupovinu i prodaju energije;
- primjenu propisa kojima je uređeno objavljivanje podataka o prekograničnim kapacitetima i upotrebi prenosnog i distributivnog sistema;
- nezavisnost operatora i razdvojenost računa, vezano za sertifikaciju operatora prenosnog sistema, nezavisnost oba operatora sistema, razdvojenost računa prilikom

obavljanja više energetske djelatnosti ili obavljanja energetske i neenergetske djelatnosti, kao i praćenje implementacije programa mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu;

- funkcionisanje snabdjevača poslednjeg izbora i ranjivih kupaca;
- pojavu praksi kojima operator distributivnog sistema koristi prednosti vertikalne integracije za narušavanje konkurencije i mjere za sprečavanje ili onemogućavanje tih praksi;
- pojavu praksi kojima vertikalno integrisani operator distributivnog sistema u komunikaciji sa korisnicima sistema zamjenjuje energetski subjekat koji obavlja djelatnost snabdijevanja i mjere za sprječavanje ili onemogućavanje tih praksi;
- aktivnosti i mjere koje energetski subjekti preduzimaju za poboljšanje energetske efikasnosti;
- ostvareni stepen transparentnosti ili dostupnosti informacija, uključujući informacije vezane za tržište električne energije;
- razmjenu električne energije, kao i narušavanje konkurencije, uključujući dostavljanje bitnih informacija i prijavljivanje tih slučajeva organu nadležnom za zaštitu konkurencije;
- tehničku saradnju operatora prenosnog sistema sa operatorima prenosnih sistema drugih država;
- realizaciju investicionih planova operatora prenosnih i distributivnih sistema;
- usaglašenost i primjenu pravila za funkcionisanje prenosnih i distributivnih sistema;
- nivo transparentnosti, uključujući veleprodajne cijene i obezbjeđenje poštovanja obaveza subjekata za električnu energiju u pogledu transparentnosti i ulaganja u proizvodnju u odnosu na sigurnost snabdijevanja;
- upravljanje zagušenjima, uključujući interkonektore i primjenu pravila o upravljanju zagušenjima;
- primjenu propisanih naknada, cijena i tarifa, kao i metodologija za utvrđivanje cijena i tarifa propisanih zakonom.

Nadzor nad ostvarivanjem nezavisnosti operatora sistema

Članom 48 stav 1 tačka 11 Zakona, propisano je da Agencija prati i analizira rad i poslovanje energetske djelatnosti subjekata u odnosu na nezavisnost operatora i razdvojenost računa, vezano za sertifikaciju operatora prenosnog sistema, odnosno nezavisnost operatora prenosnog sistema, nezavisnost operatora distributivnog sistema električne energije koji je dio vertikalno integrisanog subjekta, razdvojenost računa prilikom obavljanja više energetske djelatnosti ili obavljanja energetske i neenergetske djelatnosti, kao i praćenje implementacije programa mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu.

Članom 242 st. 1 i 2 Zakona propisano je da je vertikalno integrisani subjekat, koji na dan stupanja na snagu Zakona obavlja djelatnost distribucije električne energije, dužan da u roku od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu Zakona osnuje pravno lice za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije i na njega prenese prava i obaveze koji su nastali do dana osnivanja. Pravno lice je dužno da od dana osnivanja preuzme obavljanje djelatnosti distribucije električne energije.

Elektroprivreda Crne Gore je u skladu sa zakonskom obavezom osnovala pravno lice za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije, DOO Crnogorski elektrodistributivni sistem Podgorica, CEDIS. Pravnim razdvajanjem operatora distributivnog sistema poboljšali su se uslovi za razvoj maloprodajnog tržišta električne energije u Crnoj Gori,

zbog čega će praćenje poslovanja ovog subjekta biti jedan od prioriteta u radu Agencije u sljedećem periodu.

Agencija će u 2017. godini pratiti poslovanje ovog subjekta u skladu sa zakonskim ovlaštenjima. Kroz kontrolu rada će se pratiti na koji način subjekat obavlja energetske djelatnosti, odnosno da li neenergetske djelatnosti obavlja pod uslovima propisanim zakonom. Pored navedenog, Agencija će pratiti da li operator distributivnog sistema na bilo koji način narušava konkurenciju i da li koristi naziv, znak i druge simbole koji su slični i mogu dovesti u zabludu u odnosu na naziv, znak ili druge simbole koje upotrebljava snabdjevač u poslovanju.

Operator distributivnog sistema je članom 139 Zakona obavezan da utvrdi program mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu, koji obuhvata način praćenja njegove primjene i isti dostavi Agenciji na odobravanje. Utvrđena je i obaveza operatora da imenuje nezavisno ovlašćeno lice za praćenje realizacije tog programa, čije imenovanje odobrava Agencija. Ovo lice je dužno da Agenciji dostavlja godišnji izvještaj o preduzetim mjerama u prethodnoj godini.

Zakonom o energetici je propisano da se nezavisnost operatora prenosnog sistema utvrđuje izdavanjem sertifikata o nezavisnosti. Članom 68 Zakona propisano je da Agencija može izdati sertifikat operatoru prenosnog sistema električne energije koji ima licencu za obavljanje djelatnosti prenosa i ispunjava uslove utvrđene Zakonom. Ispunjenost uslova u pogledu razdvajanja i nezavisnosti, uslove finansijske, materijalne, tehničke i kadrovske opremljenosti se utvrđuje u postupku sertifikacije koji se sprovodi u skladu sa Zakonom i Pravilima o sertifikatima operatora sistema, koje je donijela Agencija („Službeni list Crne Gore“ broj 50/16).

2.5.2. Licenciranje subjekata, utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema i sertifikacija operatora prenosnog sistema

Energetske djelatnosti se, od 2004. godine kada je započela primjena prvog reformskog Zakona o energetici iz 2003. godine, mogu obavljati samo na osnovu izdate licence, osim u slučajevima propisanim Zakonom.

Kako je Zakon o energetici iz 2010. godine, a zatim i važeći zakon, utvrdio da licence koje su izdate u skladu sa ranijim zakonom važe do isteka roka na koji su izdate, najveći broj licenci u elektroenergetskom sektoru i u sektoru nafte i gasa izdate u skladu sa tim zakonima, važe i u 2017. godini. Aktivnosti Agencije u 2017. godini biće usmjerene na izdavanje licenci novim subjektima, izdavanje novih licenci subjektima kojima će licence prestati da važe, kao i izmjeni ili oduzimanju već izdatih licenci.

Pored novih subjekata u oblasti nafte i gasa, u kojem je konkurencija već razvijena, koji se svake godine javljaju u određenom broju, očekuje se i pojava novih subjekata u elektroenergetskom sektoru, i to prvenstveno novih snabdjevača. Pojava novih snabdjevača je uslov za postojanje maloprodajnog tržišta električne energije na kojem svaki kupac može da bira snabdjevača, opredjeljujući se na osnovu uslova koje taj snabdjevač nudi.

Razvoj slobodnog tržišta je i cilj reforme energetskog sektora. Jačanje konkurencije i stvaranje likvidnog tržišta je moguće samo u uslovima pojave novih subjekata koji će kroz

ponude svojih usluga dovesti do sigurnog i kvalitetnog snabdijevanja, uz cijene koje će se formirati na tržišnim uslovima.

Izdvajanje operatora sistema iz Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, i formiranje akcionarskog društva Crnogorski elektroprenosni sistem - CGES Podgorica (2011. godine), pravno razdvajanje operatora distributivnog sistema na osnovu Odluke Odbora direktora Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Crnogorski elektrodistributivni sistem“ Podgorica - CEDIS, koje od 01. jula 2016. godine posluje kao samostalni pravni subjekat, regulacija regulatornog prihoda i cijena za obavljanje djelatnosti prenosa i distribucije električne energije, kao prirodnih monopola, prestanak regulacije prihoda snabdjevača, Zakonom predviđeno rješenje da nakon stupanja na snagu tog zakona svi kupci postaju tržišni, uz ograničenje porasta cijena energije u narednom trogodišnjem periodu, su mjere koje su preduslovi za pojavu novih snabdjevača.

U prilog takvom očekivanju stoji podatak da je u junu 2016. godine izdata licenca za snabdijevanje Uniprom DOO Nikšić, a da je u vrijeme pripreme ovog izvještaja još jedan subjekat aplicirao za izdavanje ove licence.

Kada su u pitanju proizvodni objekti, u 2017. godini se očekuje puštanje u rad vjetroelektrane "Krnovo", za šta je prethodno potrebno dobijanje licence, kao i početak rada jednog broja malih hidroelektrana, čija je izgradnja u toku za čije je obavljanje takođe potrebna licenca, ukoliko instalisana snaga u objektima prelazi 1 MW.

Zakonom je utvrđen novi model distributivnog sistema – zatvoreni distributivni sistem električne energije. U skladu sa tim Agencija je donijela i Pravila za utvrđivanje statusa zatvorenog distributivnog sistema električne energije, pa se s obzirom da u Crnoj Gori postoji značajan broj kompleksa (trgovinski centri, turistički kompleksi, proizvodni kompleksi, sl.) koji bi mogli steći status zatvorenog distributivnog sistema, očekuje više zahtjeva za utvrđivanje tog statusa.

U skladu sa Zakonom usvojena su i Pravila o sertifikatima operatora sistema, što predstavlja novinu u odnosu na dosadašnja zakonska rješenja, pa u 2017. godini predstoje aktivnosti vezane za izdavanje sertifikata o nezavisnosti operatora prenosnog sistema.

U okviru nadzora nad radom i poslovanjem energetske subjekata, Agencija će i u 2017. godini nastaviti sa vršenjem kontrole ispunjavanja i poštovanja uslova iz licenci, i u slučaju kršenja uslova utvrđenih Zakonom i licencama, preduzimati predviđene mjere. Osim toga u skladu Zakonom, Agencija će nakon izdavanja sertifikata vršiti kontrolu ispunjavanja uslova o nezavisnosti sertifikovanog operatora sistema.

2.5.3. Nadzor i primjena minimalnih standarda kvaliteta snabdijevanja električnom energijom

Zakonske odredbe koje se odnose na kazne i finansijske kompenzacije u slučaju neispunjavanja predviđenih uslova po pitanju kvaliteta snabdijevanja električnom energijom, stvorile su polazne pretpostavke za implementaciju podzakonske regulative koja reguliše ovu oblast.

U Zakonu je navedeno da Agencija donosi pravila o minimumu kvaliteta isporuke i snabdijevanja električnom energijom i gasom u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona. Pravilima se bliže propisuju minimum kvaliteta isporuke i snabdijevanja električnom energijom i gasom, zasnivajući se na kriterijumima kvaliteta usluge, neprekidnosti napajanja, kvaliteta napona električne energije i finansijskoj kompenzaciji koju su subjekti dužni da plate zbog neispunjavanja propisanog minimuma kvaliteta snabdijevanja.

Takođe, propisano je da Agencija prati i analizira rad i poslovanje energetske subjekata u odnosu na kvalitet snabdijevanja električnom energijom, koji obuhvata kvalitet usluga, kvalitet napona i neprekidnost napajanja.

Dalje, Zakon obavezuje operatora prenosnog sistema električne energije da vodi evidenciju podataka neophodnih za utvrđivanje kvaliteta isporučene električne energije kao i da na osnovu evidencije najmanje jednom godišnje na svojoj internet stranici objavljuje izvještaj o kvalitetu snabdijevanja.

Operator distributivnog sistema je dužan da vodi evidenciju podataka neophodnih za utvrđivanje kvaliteta isporučene električne energije kao i da do kraja marta tekuće godine na svojoj internet stranici objavi izvještaj o kvalitetu isporuke električne energije za prethodnu godinu

Zakon definiše obaveze operatora sistema i snabdjevača da u roku od 12 mjeseci uspostave sistema za prikupljanje i dostavljanje podataka o kvalitetu.

Agencija će u roku propisanom Zakonom, početkom 2017. godine, donijeti Pravila o standardima minimuma kvaliteta snabdijevanja električnom energijom.

Kroz nadzor nad radom energetske subjekata, Agencija će i u 2017. godini nastaviti sa kontrolom energetske subjekata po pitanju kvaliteta usluga, kvaliteta napona, neprekidnosti napajanja i evidentiranja i dostavljanja podataka o kvalitetu isporučene električne energije. Poseban vid kontrole biće usmjeren na uspostavljanju sistema za prikupljanje i dostavljanje podataka o kvalitetu snabdijevanja od strane operatora sistema i snabdjevača, kako bi se moglo pristupiti i naplati finansijskih kompenzacija koje su energetski subjekti dužni da plate zbog neispunjavanja propisanog minimuma kvaliteta snabdijevanja. Ovakav vid naplate primjenjivaće se u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu Zakona.

2.5.4. Nadzor nad primjenom regulatornog računovodstva

Agencija je u julu 2016. godine utvrdila Regulatorni kontni plan sa Uputstvom za njegovu primjenu.

Utvrđeni Regulatorni kontni plan sadrži račune, koji su propisani kao dodatak na postojeći Pravilnik o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica ("Službeni list CG", broj 5/11). Evidentiranje imovine i sredstava, odnosno prihoda i rashoda na propisanim računima treba da omogući jednostavnije izračunavanje ukupnih opravdanih troškova poslovanja, amortizacije i povrata na sredstva, kao i razlika u odnosu na odobrene i ostvarene prihode i troškove. Plan se može modifikovati u slučaju izmjena ili dopuna međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja (IFRS) ili kontnog

plana za poslovne svrhe, u slučaju izmjena ili dopuna metodologija, kao i u slučaju potrebe za uvođenjem dodatne analitike.

Regulatornim kontnim planom Agencija je stvorila mogućnost za efikasnije vršenje nadzora nad radom i poslovanjem energetske subjekata. Zakonom je propisano da Agencija prati i analizira rad i poslovanje energetske subjekata u odnosu na stvarne troškove i prihode subjekata koji obavljaju djelatnost za koju Agencija određuje ili odobrava cijene ili tarife, kao i da vrši kontrolu ispravnosti i tačnosti u finansijskom poslovanju u odnosu na iskazivanje troškova poslovanja koji mogu da utiču na formiranje cijena korišćenja prenosnih ili distributivnih sistema.

U narednom periodu Agencija će vršiti kontrolu knjiženja na regulatornim računima, kako u pogledu primjene ovih računa, tako i u pogledu sadržine knjiženja koja se vrše na ovim računima.

2.5.5. Poslovi Agencije vezani za sektor gasa

Zakon je utvrdio nadležnosti u regulaciji prirodnog gasa u okviru kojih će se u narednom periodu nastaviti sa aktivnostima na izradi podzakonskih akata.

Agencija je dobila donaciju Kraljevine Noreške za izradu podzakonskih akata. Dobijenim sredstvima planirano je angažovanje eksperata iz oblasti gasa koji bi pomogli Agenciji u izradi cjelokupne sekundarne legislativu za predmetnu oblast.

Medjutim, kako se obezbjedjivanje eksprertske podrške sredstvima iz donacije Kraljevine Norveške u proteklom periodu nije moglo realizovati zbog neuspjelih tenderskih procedura, u cilju ispunjavanja zakonske obaveze, Agencija nastoji da obezbjedi pomoć od konsultanata koji su angažovani preko međunarodnih projekata sa zadatkom da resornom ministarstvu obezbjede pomoć u implementaciji Trećeg energetske paketa. Posvećenost ostvarivanju obaveze utvrđivanja sekundarne legislativne je jedan od bitnijih ciljeva Agencije u narednom periodu, ne samo zbog zakonske obaveze i obezbjeđivanja uslova za regulaciju ove oblasti, već i kako bi se ispoštovale obaveze koje je Crna Gora preuzela prema Ugovoru o osnivanju Energetske zajednice.

Pored navedenog, nedostatak iskustva u oblasti regulacije gasa podrazumijeva da se posveti posebna pažnja edukaciji kadra Agencije kroz aktivnije učešće na svim događajima koji prate ovu tematiku, kao i prikupljanju iskustava zemalja koje imaju razvijeno tržište gasa.

2.5.6. Realizacija ovlašćenja Agencije u oblasti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije

U oblasti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora Agencija ima sljedeća ovlašćenja: vrši godišnju analizu i objavljuje podatke o udjelu obnovljivih izvora energije i visokoefikasne kogeneracije u ukupnoj proizvodnji i potrošnji električne energije, izdaje garancije porijekla proizvođačima električne energije, vodi registar izdatih garancija porijekla, odobrava i mijenja privremeni status povlašćenog proizvođača, odobrava, mijenja i oduzima status povlašćenog proizvođača, vodi registar povlašćenih proizvođača i izvještava Ministarstvo, operatora tržišta, operatora distributivnog i operatora prenosnog

sistema električne energije o izdatim rješenjima o sticanju statusa povlašćenog proizvođača.

U 2017. godini očekuje se rast korišćenja obnovljivih izvora energije u Crnoj Gori, u skladu sa programom razvoja i korišćenja, a radi realizacije nacionalnog cilja korišćenja ovih izvora energije. Vlada je do sada zaključila ugovore o koncesiji na 21 vodotoku, na kojima je planirana izgradnja 41 male hidroelektrane. Pored malih hidroelektrana, očekuje se i završetak izgradnje vjetroelektrane na Krnovu. Takođe ima najava i za izgradnju elektrana koje će za pogonsko gorivo koristiti biomasu i energiju sunca. Sve to ukazuje da u 2017. godini treba očekivati porast broja proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora, odnosno veći broj zahtjeva za sticanje statusa povlašćenog proizvođača.

Zbog očekivanog povećanja broja proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora, aplikacija Excel sa kojom raspolaže Agencija, a služi za vođenje Registra garancija porijekla i Registra povlašćenih proizvođača neće imati dovoljno kapaciteta. Iz tog razloga, planirano je da se u 2017. godini, nastavi sa prikupljanjem sredstava kako bi se stvorili uslovi za nabavku adekvatne softverske aplikacije.

2.5.7. Stvaranje daljih pretpostavki za razvoj tržišta električne energije

Razdvajanje djelatnosti, uvođenje konkurencije u obavljanju elektroenergetskih djelatnosti i otvaranje slobodnog energetskog tržišta, što sve zajedno treba da dovede do sigurnijeg i kvalitetnijeg snabdijevanja električnom energijom, su osnovni zadaci i razlozi uvođenja reformi u energetski sektor. U tom pogledu je prethodnih godina u Crnoj Gori puno urađeno - utvrđen je savremen pravno regulatorni okvir, izvršeno razdvajanje tržišnih i netržišnih (regulisanih) djelatnosti, izvršeno izdvajanje prenosne i distributivne djelatnosti iz jedinstvenog elektroprivrednog preduzeća (Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić) i formiranje nezavisnih društava Crnogorski elektroprenosni sistem AD Podgorica i Crnogorski elektrodistributivni sistem DOO Podgorica, formiran je operator tržišta (Crnogorski operator tržišta električne energije DOO Podgorica) i td, što je dovelo do promjena u snabdijevanju direktnih kupaca, kao i do pojave većeg broja trgovaca i intenziviranja trgovine električnom energijom.

Ipak, ocjena je da to nije dovoljno i da se proces odvija sporije nego što je potrebno, jer se još uvijek sva trgovina obavlja po bilateralnim ugovorima, tj. van organizovanog tržišta koje i ne postoji, a nema ni novih snabdjevača niti konkurencije u snabdijevanju.

S obzirom da ovo nije problem samo u Crnoj Gori, već se slično dešava, uglavnom, u čitavom regionu, a imajući u vidu da je otvaranje nacionalnih tržišta i njihovo povezivanje na nivou regiona jedan od osnovnih ciljeva Sporazuma o formiranju Energetske zajednice u JIE, predstavnici visokog nivoa šest zemalja Zapadnog Balkana su na drugom Samitu o Zapadnom Balkanu, održanom u okviru tzv. Berlinskog procesa, utvrdili tzv. „blage mjere“ u oblasti energitike, koje imaju za cilj stvaranje slobodnog, konkurentnog, efikasnog i integrisanog evropskog energetskog tržišta koje bi učesnicima omogućilo nove poslove i veću prekograničnu trgovinu, što bi dovelo do veće efikasnosti, konkurentnih cijena i viših standarda usluga. „Blage mjere“ podrazumijevaju obavezu svake zemlje članice da ubrzano, u skladu sa usvojenom dinamikom, radi na konstituisanju sopstvenog spot tržišta (berza) na danunaprijed nivou ili da se priključi nekoj od postojećih berzi u susjedstvu. U cilju što uspješnije realizacije mjera, pripremljen je Memorandum o razumijevanju kojim su precizno utvrđeni organizacija, način i dinamika za obavljanje ovih zadataka, a za implementaciju „blagih mjera“ u Crnoj Gori, formirana je radna grupa koju čine predstavnici

Ministarstva ekonomije (koordinator), Regulatorne agencije za energetiku, Crnogorskog elektroprenosnog sistema, Elektroprivrede Crne Gore i Crnogorskog operatora tržišta električne energije.

Imajući prethodno kazano u vidu, jasno je da će u narednoj godini, glavne aktivnosti u Agenciji, kada je razvoj tržišta u pitanju, biti usmjerene na izvršavanju pripadajućih obaveza i zadataka koji proističu iz „Blagih mjera“, u skladu sa dinamikom koja će biti utvrđena u Memorandumu o razumijevanju.

2.5.8. Snabdijevanje na tržištu električne energije

Od 1. januara 2015. godine formalno je otvoreno maloprodajno tržište električne energije u Crnoj Gori za sve kupce, uključujući i domaćinstva koja su stekla pravo da sama biraju svog snabdjevača električnom energijom, po cijenama i uslovima u skladu sa ugovorom o snabdijevanju, koji su dužni da zaključe.

Imajući u vidu da je to predstavljalo veliku novinu, posebno za domaćinstva koja čine najbrojniju kategoriju potrošnje, kao i još uvijek nedovoljnu konkurenciju u snabdijevanju, Zakonom je predviđeno da se i u 2016. godini snabdijevanje ovih kupaca nastavi na isti način, tj. od strane snabdjevača koji ih je snabdijevao do dana stupanja na snagu Zakona, sve dok ovi kupci ne promijene snabdjevača, po cijeni koja je važila na dan stupanja na snagu Zakona.

U cilju zaštite domaćinstava i malih kupaca električne energije, Zakonom su preciznije utvrđeni uslovi njihovog snabdijevanja, odnosno propisana su ograničenja rasta cijena od 01. januara 2017. godine.

Po pitanju promjene cijena treba istaći da u periodu od 1. januara 2017. do kraja 2019. godine (ovaj period se može produžiti za još tri godine ako Agencija procijeni da nije zaživjelo likvidno tržište), snabdjevač može mijenjati cijene za domaćinstva i male kupce koji ne pripadaju kategoriji domaćinstva uz ograničenja propisana Zakonom. Ako cijene za krajnje kupce ne budu u skladu sa zakonskim ograničenjima, Agencija ili zainteresovana strana, u cilju zaštite kupaca, može pokrenuti postupak pred organom nadležnim za zaštitu konkurencije. Prije pokretanja postupka Agencija može preispitati prihode i troškove snabdjevača, kao i razloge za prekoračenje ograničenja i procijeniti opravdanost promjene.

Agencija ima kontrolnu funkciju u slučajevima:

- poremećaja na tržištu električne energije, ako snabdjevač bude namjeravao da izvrši promjenu cijena električne energije za kupce van ograničenja ili da izvrši promjenu po različitim stopama za različite kategorije kupaca, dužan je da izradi procjenu promjene prihoda od svake kategorije kupaca i dostavi ih Agenciji na odobravanje.
- ako u periodu do pojave likvidnog tržišta snabdjevač ostvari profit po stopi većoj od prosječne stope povrata koja je iskazana u bilansima operatora prenosa i operatora distribucije, Agencija će naložiti snabdjevaču da utvrdi cijene za kupce kojima se u narednoj godini obezbeđuje ostvarivanje profita najviše po prosječnoj stopi povrata za regulisane djelatnosti.

Zakonom je predviđeno formiranje snabdjevača posljednjeg izbora i ranjivih kupaca koji će snabdijevati ranjive kupce kao i domaćinstva i male kupce koji izaberu taj način snabdijevanja, ili u slučaju da ostanu bez svog snabdjevača ne svojom krivicom. Snabdjevač posljednjeg izbora će snabdijevati i ostale kupce u slučaju da ostanu bez snabdjevača bez svoje krivice uz uslov da prethodno dostave bankarsku garanciju. Zakonom je takođe propisan način i cijene po kojima će postojeći snabdjevač posljednjeg izbora snabdijevati domaćinstva i male kupce do izbora snabdjevača posljednjeg izbora i ranjivih kupaca po postupku propisanom Zakonom.

2.5.9. Rješavanje žalbi i prigovora kupaca na odluke energetske subjekata i rješavanje sporova između energetske subjekata ili između energetske subjekata i korisnika njihovih usluga putem arbitraže

Zakonom je utvrđeno da Agencija, kao drugostepeni organ, odlučuje po žalbama kupaca ili budućih kupaca električne energije na akte energetske subjekata, kojima je odlučeno o njihovom pravu ili obavezi, i to:

- na akt operatora tržišta o prijemu učesnika na tržište električne energije,
- na akt operatora tržišta o dodjeli statusa nosioca balansne odgovornosti učesniku na tržištu,
- na akt operatora prenosnog ili distributivnog sistema o odbijanju zahtjeva za izdavanje saglasnosti za priključenja objekata na prenosni ili distributivni sistem električne energije,
- na rješenje o izdavanju saglasnosti za priključenje objekata na prenosni ili distributivni sistem električne energije,
- na akt operatora prenosnog ili distributivnog sistema o ispunjenosti uslova iz saglasnosti za priključenje objekata na prenosni ili distributivni sistem električne energije,
- krajnjih kupaca u slučaju obustave ili ograničenja isporuke električne energije u slučaju kada kupac ne izvršava obaveze utvrđene ugovorom, odnosno računom za isporučenu energiju,
- na odluke snabdjevača o opravdanosti prigovora po osnovu neispunjenja minimuma kvaliteta i eventualnoj finansijskoj kompenzaciji koju je snabdjevač dužan da plati kupcu po osnovu neispunjavanja minimuma kvaliteta snabdijevanja od strane operatora sistema ili snabdjevača, i
- na postupak promjene snabdjevača.

Na osnovu pregleda žalbi podnijetih nakon stupanja na snagu Zakona, evidentno je da se najveći broj žalbi odnosi na Snabdjevača zbog obustave isporuke električne energije, kao i na operatora distributivnog sistema na akt o odbijanju zahtjeva za izdavanje saglasnosti za priključenja objekata na distributivni sistem električne energije, na rješenje o izdavanju saglasnosti za priključenje objekata na distributivni sistem i na akt operatora distributivnog sistema o ispunjenosti uslova iz saglasnosti za priključenje objekata na distributivni sistem, što se može očekivati i u 2017. godini.

Takođe, Zakonom je predviđena mogućnost da Agencija rješava sporove između energetske subjekata ili između energetske subjekata i korisnika njihovih usluga koji proizilaze iz njihovih ugovornih odnosa, ukoliko joj ugovorne strane povjere rješavanje spora.

2.5.10. Izrada godišnjih izvještaja i planova koje

Zakonske obaveze Agencije koje su na godišnjem nivou, su izrada dokumenata koja se dostavljaju Skupštini Crne Gore na razmatranje i usvajanje, i odnose se na:

- predlog finansijskog izvještaja sa izvještajem o radu (drugi kvartal 2017. godine),
- izvještaj o stanju energetskog sektora (početak trećeg kvartala 2017. godine), i
- predlog finansijskog plana sa planom rada za narednu godinu (kraj trećeg kvartala 2017. godine).

Vežano za izvještaj o stanju energetskog sektora, Zakonom je znatno proširen obavezni sadržaj ovog izvještaja tako da će se u njemu svake druge godine uključivati i informacije o mjerama preduzetim u prethodne dvije godine u odnosu na izvršavanje obaveza u pružanju javnih usluga, uključujući zaštitu potrošača i zaštitu životne sredine i mogućih efekata tih mjera na konkurenciju na domaćem i međunarodnom energetskom tržištu, kao i obavezu dostavljanja izvještaja organima Zajednice (Energetskoj zajednici odnosno Evropskoj Uniji).

Obaveza Agencije je i da najmanje jednom godišnje objavi preporuke za usklađivanje cijena snabdijevanja sa obavezama pružanja javnih usluga, kvalitet snabdijevanja energijom, uporedivost, transparentnost i nediskriminatornost cijena.

Pored navedenih, obaveza Agencije je i sačinjavanje izvještaja i planova u skladu sa drugim zakonima, a odnose se na:

- sačinjavanje izvještaja o javnim nabavkama (prvi kvartal 2017. godine),
- sačinjavanje plana javnih nabavki za narednu godinu (prvi kvartal 2017. godine),
- procjenu efikasnost i efektivnost plana integriteta u skladu sa pravilima za izradu i sprovođenje plana integriteta i sačinjavanje izvještaja o sprovođenju plana integriteta (početak drugog kvartala 2017. godine).

2.5.11. Postupanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama sa kojima Agencija raspolaže

Agencija posvećuje veliku pažnju po pitanju javnosti svoga rada koja je Zakonom utvrđena. Važnu ulogu u proklamovanju principa javnosti rada je i dostupnost informacija u posjedu Agencije, primjenom Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("Službeni list CG", broj 44/12). Na osnovu dosadašnjeg iskustva realno je očekivati da će i u narednom periodu biti znatan broj zahtjeva za slobodan pristup informacijama u posjedu Agencije, što iziskuje veće angažovanje zaposlenih i značajno vrijeme na obradi zahtjeva, identifikovanju i sređivanju dokumentacije kojoj se omogućava pristup i obavljanju drugih pravno-administrativnih poslova u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama i Zakonom o opštem upravnom postupku, kao i dodatne troškove.

2.5.12. Analiza i sagledavanje potrebe izmjena postojećih internih opštih akata Agencije

Povećanje obima i složenosti poslova Agencije, kao i nove nadležnosti Agencije utvrđene Zakonom, iziskuje i potrebu sagledavanja izmjena postojećih internih opštih akata Agencije, koji regulišu unutrašnji rad Agencije, prava i obaveze zaposlenih.

Agencija će nastojati da izmjenama ovih akata poboljša organizaciju rada i rad učini efikasnijim.

3. REALIZACIJA PLANA RADA

Za realizaciju planiranih aktivnosti, Izvršni direktor Agencije će za svaki kvartal 2017. godine pripremiti operativne planove rada, kojima će biti određeni izvršioci poslova i rokovi za izvršenje pojedinačnih obaveza.

Sredstva neophodna za realizaciju Plana rada Agencije za 2017. godinu, planirana su Finansijskim planom Agencije za 2017. godinu.

Broj: 16/2755-3

Podgorica, 23. septembar 2016. godine

Predsjedavajući Odbora Agencije

Miroslav Vukčević